

Roczniki Filozoficzne 51, no.1 (2003): 561-564.

MONIKA WALCZAK

Międzynarodowy Kongres Hermeneutyki *Between the Human and the Divine: Philosophical and Theological Hermeneutics*, 5-10 maja 2002 r.

W dniach 5-10 maja 2002 r. odbył się w St. Bonaventure University (NY, USA) Pierwszy Międzynarodowy Kongres *Hermeneutyki Between the Human and the Divine. Philosophical and Theological Hermeneutics*. Kongres został zorganizowany przez nowo powstały International Institute for Hermeneutics, założony przez Dr. Andrzeja Wiercinskiego, Research Professor in Hermeneutics, University of Toronto, Canada, we współpracy z St. Bonaventure University. Kongres odbył się w niespełna dwa miesiące po śmierci Hansa-Georga Gadamera (zm. 13 marca 2002 r.), jednego z głównych twórców współczesnej hermeneutyki. Zjazd ten był pierwszym przedsięwzięciem i tak zapowiada organizator poczynieniem inicjatyw naukowych podejmowanych przez Instytut Hermeneutyki, któremu Gadamer patronował jako członek jego Rady Naukowej (Advisory Board).

Kongres zgromadził wybitnych specjalistów z zakresu hermeneutyki (filozofów, teologów, literaturoznawców, językoznawców), głównie ze Stanów Zjednoczonych i Kanady, a także Niemiec, Włoch, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Belgii, Francji, Hiszpanii, Polski, Czech i Meksyku. Pochodzili oni z różnych środowisk akademickich, religijnych, kulturowych i językowych. Reprezentowali różne pokolenia uczonych, począwszy od myślicieli będących nestorami i uznanymi autorytetami hermeneutyki amerykańskiej, jak Richard E. Palmer (MacMurray College, USA), Garry Madison (McMaster University, Hamilton, Canada), Merold Westphal (Fordham University, USA) czy młodszy Jean Grondin (Université de Montréal, Canada), a skończywszy na uczonych dopiero rozpoczynających karierę (zob. krótkie biografie uczestników kongresu i bibliografie ich ważniejszych prac na końcu książki zawierającej materiały z kongresu). Niewątpliwie prominentnym uczestnikiem konferencji był Gianni Vattimo, znany włoski filozof-postmodernista. Hermeneutyka była paszczyną na której spotykali się wyznawcy różnych religii i niewiercy, teologowie (judaizmu, protestantyzmu, katolicyzmu) i filozofowie, literaturoznawcy i krytycy sztuki. Uczestnicy byli zasadniczo óczyliwie nastawieni do religii i spraw religijnych, co więcej, kongres zgromadził także zgodnie z tematyką filozofów zainteresowanych aplikacją hermeneutyki do teologii.

Konferencja miała charakter pluralistyczny i demokratyczny. Dyskusjom towarzyszyła prawdziwie naukowa atmosfera: zaangażowania, dogłębnego dociekania, ale też óczyliwego zainteresowania poglądami drugiej strony. Językiem dominującym był angielski, w którym przygotowywano referaty, w dyskusjach jednak pojawiały się również niemiecki i francuski, a także rosyjski. Hermeneutyka, uprawiana oryginalnie w języku niemieckim i francuskim, wypracowała bardzo rozbudowany, powszechnie akceptowany angielski terminologię oraz przekłady niemieckich i francuskich terminów. Niemniej dla kogoś, kto uprawia hermeneutykę

po niemiecku lub francusku i czyta» teksty w tychóe j“zykach odnalezienie si“ w ich angielskich przek»adach i terminologii mog»o nastr“czaf trudnoŃci.

Z Polski w kongresie wzięli udział ks. prof. Andrzej Bronk (jako invited speaker) i dr Monika Walczak (przebywaj ca w roku akad. 2001/2002 na stypendium w Boston College, USA) z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Do udzia»u zaproszeni zostali takóe, jako invited speakers, prof. Michał P. Markowski z Uniwersytetu Jagiello½skiego oraz prof. Tomasz W“c»awski z Uniwersytetu Adama Mickiewicza; nie mogli oni jednak osobiŃcie uczestniczyé w Kongresie i ich referaty ukaza»y si“ tylko w kongresowej ksi óce.

Konferencja pokaza»a inny nió tradycyjny obraz USA jako kraju, w którym filozofuje si“ nie tylko w stylu analitycznym. W referatach i dyskusjach filozofia analityczna by»a nieobecna C filozofowano tak, jakby ona w USA nie istnia»a. Odwo»ywano si“ za to do Arystotelesa, Platona, Ńw. Tomasza, Kanta, Hegla, Husserla, Heideggera, Gadamera, Ricoeura, Derridy. Co wi“cej, mo»na by»o odczufe pewien ton wyószoŃci i lekcewaóenia wobec filozofowania analitycznego, oskaróanego o to, óe nie dotyka najwaóniejszych problemów filozoficznych: cierpienia, Ńmierci, religii, Boga, grzechu, i jest zasadniczo niezdolne do ich zg»“biania.

Wyg»oszone na kongresie referaty i przytaczana w nich literatura s dobrym Ńwiadectwem zainteresowania hermeneutyk na ca»ym Ńwiecie. Ogromna róónorodnoŃf podejmowanych tematów pozwala»a uzyskaf orientacj“ na temat stanu wspó»czesnej hermeneutyki i toczonych w niej najnowszych dyskusji. Konfrontacji poddano róóne pogl dy na temat hermeneutyki filozoficznej oraz jej wykorzystania w innych dyscyplinach: teologii i naukach humanistycznych, w szczególnoŃci zaŃ w historii i teorii literatury, sztuki i kultury. Próbowano aplikowaf hermeneutyk“ do problematyki etycznej, spo»ecznej i politycznej. Przyk»adowo, zaprezentowano moóliwe odczytanie filozoficznej hermeneutyki przez filozofi“ feministyczn , pokazuj ce w powi zaniu z badaniami empirycznymi, w jaki sposób tradycja j“zykowa zapoŃrednicza sposób myŃlenia i praktyki spo»eczne (M. Joy, E. Armour). Wiele uwagi poŃwiecono roli hermeneutyki w teologii chrzeŃcija½skiej (G. L. Müller, M. Beuchot, D. E. Demson, J. C. Robertson, Jr, F. G. Lawrence). ObecnoŃf zagadnie½ teologiczno-religijnych by»a zrozumia»a, skoro konferencja uczyni»a je poniek d swoim tematem. Dyskutowano góówne problemy religii i chrzeŃcija½stwa: z»a, cierpienia, sensu, pluralizmu religijnego, prawdziwoŃci religii. G. Vattimo wyk»ada» swoj wizj“ chrzeŃcija½stwa i wiary chrzeŃcija½skiej. Wiele referatów prezentowało aplikacje hermeneutyki do regu» czytania tekstów biblijnych i interpretowania konkretnych ich fragmentów. Okazuje si“, óe idee Gadamera, którego pogl dom i ich wyk»adniom poŃwiecono wiele wyst pie½, podejmowali góównie teologowie protestanczy, a mniej katoliczy.

Wiele referatów wyk»ada»o dzieje (genez“) hermeneutyki: od Schleiermachera, poprzez Diltheya, Husserla i Heideggera, do Gadamera i Ricoeura (G. B. Madison, M. Westphal, B. P. Buckley, R. E. Palmer). Zabrak»o jednak bardziej systematycznego, ogóónego wyk»adu na temat filozoficznej hermeneutyki, chociaó w wielu wyst pieniach pojawia» si“ problem jej statusu: przedmiotu bada½, zada½ i

metody.

Wszystkie referaty wygłoszone w czasie kongresu były dostępne w ostatecznej wersji już w jego trakcie, w postaci książki troskliwie przygotowanej przez głównego organizatora kongresu, Andrzeja Wiercinskiego, *Between the Human and the Divine: Philosophical and Theological Hermeneutics. Proceedings of the First International Congress on Hermeneutics, St. Bonaventure University, St. Bonaventure, NY, USA, May 5-10, 2002* (Toronto: The Hermeneutic Press 2002, ss. 623). Książka jest kopalnią wiadomości na temat stanu współczesnej hermeneutyki i toczonych w niej najnowszych dyskusji oraz dobrym źródłem informacji o najnowszych publikacjach z jej zakresu. Analizuje ona złożone i wielostronne relacje między hermeneutyką filozoficzną i teologiczną. Główne cele, jakie sobie stawia, są trojakiego rodzaju: (1) prześledzenie rozwoju hermeneutyki filozoficznej od Schleiermachera do Vattimo, ze szczególnym uwzględnieniem zorientowanej językowo (language-oriented) hermeneutyki Hansa-Georga Gadamera, (2) analiza przekształceń i zastosowań hermeneutyki w teologii, (3) zwrócenie się ku przyszłości zarówno hermeneutyki filozoficznej, jak i teologicznej (Between, s. xiv).

Zakres tematów poruszanych w tej książce jest bardzo szeroki. Zamiarem wydawcy było możliwie najbogatsze zaprezentowanie różnorodności horyzontów myślowych, mieszczących w sobie specjalizacje i zainteresowania poszczególnych uczestników kongresu. W myśl zasady, że prawda hermeneutyczna jest związana ze specyfiką kontekstu i sytuacji historycznej, książka proponuje wielorakie i różnorodne podejścia do filozofii i teologii. Taki wybór reprezentatywnej literatury hermeneutycznej dostarcza czytelnikowi informacji na temat współczesnych badań prowadzonych w ramach tradycji hermeneutycznej. Artykuły są zgrupowane w czterech kategoriach: *Hermeneutyka filozoficzna (Philosophical Hermeneutics)*, *Hermeneutyka teologiczna (Theological Hermeneutics)*, *Praktyka hermeneutyczna (Hermeneutic Praxis)* i *Nowe perspektywy w hermeneutyce (New Prospects in Hermeneutics)*.

Publikacja ta, inauguruje działalność wydawniczą Międzynarodowego Instytutu Hermeneutyki, zaprasza uczonych, specjalizujących się w hermeneutyce i związanych z nią dziedzinach, do dialogu, pogłębienia swojej wiedzy i związania wiadomości hermeneutycznej dzięki współpracy z różnymi szkołami myślenia. Tom otwiera list skierowany przez Hansa-Georga Gadamera, w niespełna dwa miesiące przed śmiercią, do organizatora kongresu. Wprowadzający tekst A. Wiercinskiego, *Hermeneutyczne odzyskanie teologicznego wglądu: Verbum Interius (The Hermeneutical Retrieval of a Theological Insight. Verbum Interius)*, sytuuje teologiczny fenomen *Verbum* w centrum hermeneutyki filozoficznej. Wykazuje on, że hermeneutyka znajduje się nie tylko „pomiędzy tym, co boskie, a tym, co ludzkie”, lecz także jest niezbędnym pośrednikiem między filozofią a teologią. Pierwsza część książki, *Hermeneutyka filozoficzna*, dokonuje historycznego przeglądu hermeneutyki i zawiera dwie części *Od Schleiermachera do Vattimo (From*

Scheiermacher to Vattimo) i *W obrębie horyzontu Heideggera, Gadamera i Ricoeura* (*Within the Horizon of Heidegger, Gadamer, and Ricoeur*). Tematyka tych artykułów ma kluczowe znaczenie dla współczesnej hermeneutyki filozoficznej. Druga część *Hermeneutyka teologiczna*, skądą się z fragmentu zatytułowanego *Różne tradycje interpretacji* (*Various Traditions of Interpretation*) oraz *Przemiana dzięki czytaniu* (*Transformation Through Reading*). Uznaję współczesny antyfundamentalizm kulturowy i filozoficzny, który stanowi kontekst współczesnej teologii chrześcijańskiej, artykuły stawiają pytanie o miejsce filozofii w judaistycznej, protestanckiej i rzymskokatolickiej refleksji teologicznej. Część trzecia, *Praktyka hermeneutyczna*, skądą się z dwóch paragrafów: *Kontekst postnowoczesny* (*The Post-modern Context*) i *Dynamika zastosowań hermeneutyki* (*The Dynamics of Hermeneutic Applications*). Dyskusja odnosi kwestie powstające w obrębie tradycji hermeneutyki filozoficznej i teologicznej do konkretnych problemów zastosowania hermeneutyki we współczesnym, postmodernistycznym kontekście. Ostatnia część, *Nowe perspektywy w hermeneutyce*, przedstawia kierunki i wyzwania, przed którymi stanie najprawdopodobniej hermeneutyka filozoficzna i teologiczna w najbliższej przyszłości. Teoria hermeneutyczna i krytyczna podejmuje dyskusję z klasycznymi koncepcjami teologii systematycznej, eschatologicznej i metafizycznej. Trzy teksty w Postscript podejmują zagadnienie *Hermeneutyka w curriculum akademickim* (*Hermeneutics in Academic Curriculum*) w kontekście otwartego forum dyskusyjnego, które zakończył kongres. Tematem dyskusji było sformułowanie wyzwań, przed którymi stoją profesorowie i studenci, nauczający i uczący się uprawiania hermeneutyki (Between, s. xv-xvi).

Omawianą książkę można zamówić bezpośrednio pod adresem: iihpress@hotmail.com. Informacje na temat International Institute of Hermeneutics są dostępne na serwerze: <http://www3.sympatico.ca/wiercinski>. Obecnie przygotowany jest tom poświęcony hermeneutyce Paula Ricoeura: *Between Suspicion and Sympathy: Paul Ricoeur's Unstable Equilibrium*, z udziałem Ricoeura i ponad 50 międzynarodowych specjalistów od jego hermeneutyki. Paul Ricoeur, który jest drugim (po Gadamerze) Honorary Member of the International Advisory Board, obchodzi w 2003 r. swoje 90. urodziny.